

Våbenmodtagelse i Distrikt Herning.

Kilder: Bogen ”Derfor måtte vi sejre” v. A. H. Jensen (Toldstrup). / - Interview med Knud Hagedorn.

I begyndelsen af oktober 1944 fandt den første våbennedkastning sted ude i Birkebæk plantage. Modtagelsen blev overladt til S-grupperne. Ovre på Sajyka kartoffelcentral fik man gemt våbnene. Her var kontormanden Weinrich og lagerforvalter Petersen to udmærkede mænd til denne medvirken. Petersen fik tilnavnet ”Hernings mest tavse mand”. Hos ham var munden lukket med mange segl. Hverken oplysninger eller våben blev af ham videregivet uden 100 % sikkerhed på, at det var rigtigt.

Modtagelsen af nedkastede våben gik på et tidspunkt over til at blive styret af en af Toldstrups folk, der blev sendt til Herning. Det var stud. polyt. Engberg med dæknævnet ”Brun”. Ole Møller Jensen var en af de mest betroede mænd og leder af S-grupperne. Efter de mange arrestationer i Herning gik han under jorden og blev afløst af cand. pharm. Lyster.

Det var et omfattende arbejde at modtage de mange våben ved de natlige nedkastninger. Efterhånden var der blevet modtaget over 100 tons våben, ammunition og sprængmidler. Materiellet måtte jævnligt flyttes til nye skjulesteder.

Ude i landdistrikterne kom der også gang i arbejdet. Ingeniør Højfeldt fra Herning stod for ledelse og kontakt til grupperne i omegnens landsbyer. Hver landsby havde deres egen leder under Distrikt Herning. Det var Ejnar Bækgaard i Gødstrup, lærer Spanggaard i Sunds, pastor Holt i Kølkær, Marinus Olesen i Hammerum (senere lærer Foged) og købmand Fejerskov i Lind. Sammen med deres folk har de sikkert alle sammen været med til våbenmodtagelse og transport af materiellet. I Herning var modstandsfolkene efterhånden blevet klog af skade. Der var sørget for at såvel landgrupper som bygrupper ikke havde noget kendskab til hinanden.

Den militære ledelse i Herning overgik helt til kontorassistent (løjtnant) Robert Dalbøl. Med utrættelig omhu blev dette arbejde ledet frem til befrielsen.

Bylederen, læge Hagedorn, tog sig mere af den overordnede ledelse. I byledelsen blev f.eks. alle sabotagehandlinger nøje gennemdrøftet og planlagt. Der blev saboteret mindst muligt i selve byen, fordi der ikke var etableret særlige tyske anlæg her.

Højfeldt havde et udmærket samarbejde med Lyster og ”Brun”. Våbentransporterne foregik i al hemmelighed med en gammel lastvogn kaldet ”Dorthe”.

Byldelsen bestod efterhånden af Hagedorn, R. Dalbøl, Lyster, R. Bækgaard, Arvid Højfeldt, fabrikant Ganzhorn og malermester Jepsen. Sidstnævnte hvervede 75 mand til kampen. Jepsen var særdeles skrap til at finde skjulesteder til våben og sprængstoffer. Her samarbejdede han med kirkegårdsgartneren Emanuel Jensen, der skaffede plads til våben oppe på loftet i kapellet i Vestergade. Her blev våben til 100 mand gemt.

Ole Møller Jensen, interview, 1994:

Den 4. oktober 1944 kom der en særmelding gennem den danske BBC-udsendelse: *Hilsen til Jeppe*. Meldingen betød, at modstandsfolkene fra Herning skulle være parate på en modtageplads ude ved Jyndevad. Her blev der om natten nedkaster 12 containere, der indeholdt ammunition, våben og sabotagemateriel.

Ved befrielsen havde Distrikt Herning 22 nedkastningspladser, hvor våben kunne modtages fra England. Grupperne havde da været ude på 53 aktioner, hvoraf 29 ikke gav udbytte i form af nedkastninger. Ved de heldigt gennemførte aktioner var der modtaget 289 containere med våben og andet sabotagemateriel. Desuden var der modtaget to radiosendere (Eureka radioer). Endvidere havde der undertiden været tale om cykeldæk, bildæk samt andre gode ting.

Oplysninger vedrørende nedkastningspladsernes geografiske fordeling samt datoer for tilgaaede meldinger og våbenmodtagelser findes i Toldstrups "Pladsbøger", hvori der på en tydelig, næsten regnskabsmæssig, måde er redegjort for den omfattende våbenmodtagelse i Jylland fra 1943 – maj 1945.

Herning Avis, den 8. maj 1945.

Avisen havde ved et interview med en person fra byledelsen i Herning fået en række oplysninger om modstandsarbejdet i Distrikt Herning.

På grundlag af oplysningerne bragte Avisen en beretning om det illegale arbejde med våbenmodtagelse og sabotage i de foregående år. Fra beretningen er hentet følgende to afsnit:

Hilsen til . . .

Enhver har i BBC's danske Udsendelser fra London hørt Særmeldingerne: „Hilsen til Herodes, Adelhaid, Jupiter ... osv.“, men kun få har vidst, at disse Hilsener bragte Ordre til M-Grupperne om, hvor og hvørnaar der skulde kastes Vaaben ned fra allierede Flyvere. Afhentningen af de nedkastede Vaaben har været meget anstrengende og enerverende for de unge Frihedskæmpere, fordi de vidste, at hvis de blev opdaget af en tysk Patrulje, vilde det i de fleste Tilfælde være ensbetydende med Døden. — Ogsaa Transporten og Fordelingen af Vaaben har M-Grupperne ordnet, og de har gjort det godt og dygtigt. Disse Frihedskæmpere har ikke gjort dette Arbejde for Spændingens eller Eventyrets Skyld, dertil var Risikoen for stor. Der kunde fortælles et Utal af Eksempler paa de Farer og Strabadser, M-Grupperne har været ude for i de Aar, Nedkastningerne har staaet paa, men her skal kun anføres et enkelt.

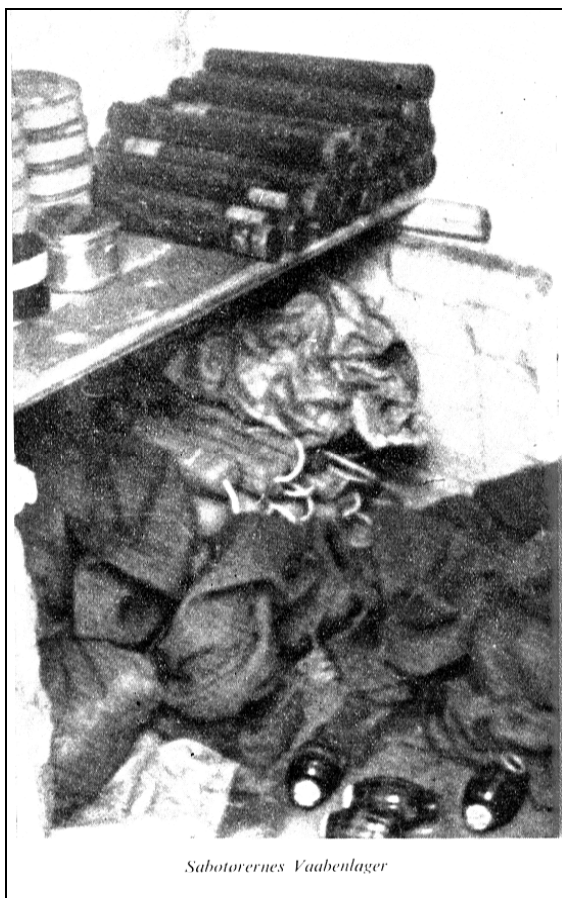
Paa een Uge nedkastet 12 Tons Vaaben ved Herning

De enkelte Grubbers Arbejde har været omgivet med Hemmelighedsfuldhed af Hensyn til Sikkerheden for Opdagelse, og det er vanskeligt at sige, hvor store Vaaben- og Ammunitionslagre, der ialt har været oplagret i Herning og Opland, men det drejer sig i hvert Fald om store Lagre. Paa et Tidspunkt raadede man saaledes over 3000 kg Sprængstof, og paa en enkelt Uge er der af M-Grupperne afhentet indtil 12 Tons nedkastede Vaaben.

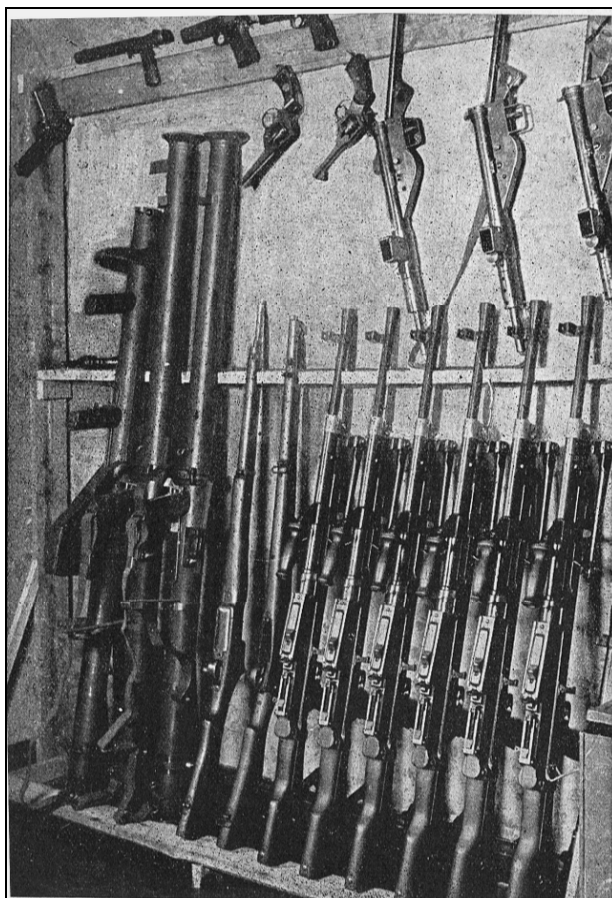
Sprængstoffet er næsten udelukkende anvendt til Jernbanesabotage paa Herningegnen, og her — udtaler vor Hjemmetsmand — maa jeg fremhæve, at der er gjort et meget stort Arbejde af vore Folk. Der har været mange Attentater mod Banelinierne, og alle er de dygtigt gennemført. Gennem Jernbanesabotagen i Danmark er der rettet et betydningsfuldt Slag mod Fjenden; vi har her foraarsaget ikke blot Trafikafbrydelser, men ogsaa flere Afsporinger af tyske Tog.

Med hensyn til modstandsstyrkerne i Herning om omegn vil skema over grupper samt beholdninger af ammunition og våben vise en redegørelse for situationen omkring 5. maj i 1945. (Bækgaards skema, se senere). Her oplyses bl.a., hvor våbenlagrene var placeret samt en nøje fortegnelse over den aktuelle beholdning, hvilket ogsaa omfattede grupperne i omegnen.

Lagre med sprængstof og våben.

Sabotørernes Vaabenlager

Fra modstandsbevægelsens hemmelige våbenlagere.

Billedet til venstre stammer efter oplysningerne fra et lager på Herning-egnen. På det lidt utydelige billede ses nederst håndgranater. Desuden forskellige pakker med sprængstof samt hylstre med panserværnsgranater. Billedet til højre viser udpakkede og rengjorte våben. Fra venstre Bazookaer, et par engelske geværer samt en række Brengun maskingeværer, øverst Stengun maskinpistoler.

Sabotage mod Viborg jernbanen. Herning, ved Silkeborgvej 3./9. 1944.

Nedkastningslister: Udarbejdet af Ole Møller Jensen på grundlag af "Toldstrups Pladsbøger".

18	27/9. 44.	Jynde vad	Herning	"Jeppe"	0 ✓
18	4/10. 44.	"	"	"Jeppe"	12 container
27	27/9. 44.	Kærshovedgård	Ikast	"Anette"	✓ 12 "
50v		IllTihøje	?	"Carl Asta"	
57	1/11. 44.	Løvbakkerne	Herning	"Bertel"	✓ 1cont. ^{cont.} In taget af tysker
57	30/11. 44.	"	"	BERTEL	✓ 0 ingen flyver
57	2/12. 44.	"	"	BERTEL	✓ 12 cont.
58	1/11. 44.	Vilsterbjerg	Ikast	"Marius"	✓ 12 " lradio
58	2/12. 44.	"	"	"Ingolf"	✓ 12 "
59	26/11. 44.	Isenbjerg	"	"Abraham"	✓ 24 " 34cykledæk
59	20/2. 45.	"	"	"Ejnar"	✓ 12 "
59	28/2. 45.	"	"	"Ejnar"	✓ 12 " bildæk
59	7/3. 45.	"	"	"Ejnar"	✓ 0 dårlig vejr
59	12/3. 45.	"	"	"Ejnar"	✓ 0
59	16/3. 45.	"	"	"Ejnar"	✓ 0
59	31/12. 44.?	"	"	"Ejnar"	✓ +
58	26/3. 45.	Vilsterbjerg	"	"Farlene"	✓ 0
60v		R i Ravnhøj	"	"Abraham"	aflyst
96	26/11. 44.	Bjørslev	Kibæk Herning	"Gerd"	✓ 0 tysk øvelse i området
105	26/11. 44.	D i Nørlund	Fl.	"Egon"	0
122	/12. 44.	Solskovbjerg	Gjøistrup	"Mitzi"	12cont. lradio
122	1/1. 45.	"	"	"Mitzi"	✓ 12 " ild i een CONT.
122	21/2. 45.	"	"	"Stefan"	✓ 12 " bildæk
122	23/3. 45.	"	"	"Mitzi"	✓ 12 " 2 små
122	30/3. 45.	"	"	"Mitzi"	✓ 12 " + 2PK.
122	22/4. 45.	"	"	"Mitzi"	✓ 0
122	22/4. 45.	"	"	"Else L"	✓ 12 In C.K.
125	31/12. 44.	Bjørslev	Fk33	"Pedro"	✓ maskinskade +
125	20/2. 45.	Bjørslev		"Pedro"	✓ 0
125	23/2. 45.	"	Fk63	"Pedro"	✓ 0 lygter tændt
125	24/4. 45.	Føvdalmoose	"53	?	0
125	26/4. 45.	"		"Beate"	✓ 12 Fox 3 Fk. + pistoler
125	30/4. 45.	Fkt53		"Pedro"	maskinskade intet
148v	24/2. 45.	Hvilested	Hjortsbalhøj	"Arne"	✓ 0 en sending drop lrolhe de
152	9/3. 45.	Brænderig.	Videbæk	"William"	✓ 0 dårlig vejr
152	12/3. 45.	"	Cpøund	"William"	✓ 0 maskinskade
152	13/3. 45.	"	"	"William"	✓ 0 dårlig vejr
152	16/3. 45.	"	"	"William"	✓ 0
152	20/3. 45.	"	"	"William"	✓ 12 cont 2 Fk
152	27/3. 45.	"	"	"Urban"	✓ 0
152	2/4. 45.	"	"	"Urban"	✓ 12 cont 2PK
189	27/3. 45.	Sjændlund	Herning Lind	"Verona"	
194	2/4. 45.	Ansbjerghuse	Ørre	"Ingrid"	0
194	12/4. 45.	"	Simmelkj.	"Ingrid"	✓ 0
194	18/4. 45.	"	"	"Ingrid"	✓ 12 Fox 2 Grandpk.
199	4/4. 45.	Timting	FltVildbjerg	"Malle"	12cont 2 Fk.

199	✓	11/4. 45.	"	"	"Malle"	12	"	FOX 2 Fk
199		3/4. 45.	"	"	"Malle"	0		
205	✓	4/4. 45.	Lervgd.		"Hagen"			
210		11/4. 45.	Finderup K	Videbæk	"Dorthe"	✓	4	Lion 2Grpk
210	✓	18/4. 45.	"	"	"Dorthe"	✓	12	cont 2GrFk
231	✓	18/4. 45.	St. Langbjerg	Kølkjær	"LEIF"	✓	0	
		u/nr 14/4. 45.	Hvedde på	fri mark				12cont FOX 2Fk.
251	✓	24/4. 45.	39EII 8oom	n.f.UiUlvso	"Manfred"			
269	✓	29/4. 45	Timring Plt.	Vildbjerg	"Virgil"			
283	✓	3/5. 45.	2C2 loomn.f.l.i	EgerisFl	"Sigrid"			

Struer destrikt nr: XI

18 udrykninger fra september 1944 til maj 1945.
 12 modtagelser ialt ca 174 container + cykledæk, autodæk og pakker.
 6 udrykninger uden resultat.

Holstebro destrikt nr: XII

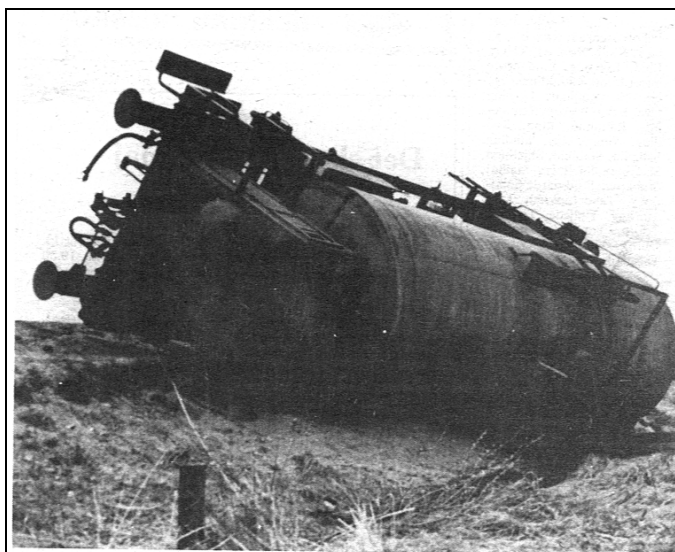
11 udrykninger fra august 1944 til maj 1945.
 8 modtagelser ialt ca 108 container 2 faldskærmsfolk cykledæk, autodæk og pakker
 3 udrykninger uden resultat.

Herning destrikt nr: XIII

51 udrykninger fra september 1944 til maj 1945. *45-46. 16.000 liter benzol x 2 UNR.*
 24 modtagelser ialt ca 289 container 2 eurika radiosender cykledæk, autodæk og pakker

- △ Eurika radiosender (Radiofyr) Agerø, Husby Klit, Rind Birke, Kollund.
- ▬ Tyske lytteposter
- Tysk telefoncentral

Ovenstående oplysninger er hentet fra Tolstrups Fladsbøger, Nationalmuseet, Frihedsmuseet og lokale notatet fra besættelsestiden, men er korrigeret så godt det på nuværende tidspunkt har kunnet lade sig gøre. Enhver kommentar eller rettelse modtages meget gerne, for at få denne oversigt så rigtig som mulig, henvendelse til Ole Møller Jensen, Skærgårdvej 10, Herning telf C7122428.

Jernbane-sabotager hørte til dagens orden. Her en af de fem tankvogne, der væltede ved Nybo. 16.000 liter benzin bestemt for de tyske fly i Karup løb ud i grøften. (Foto: Ingv. Pedersen)

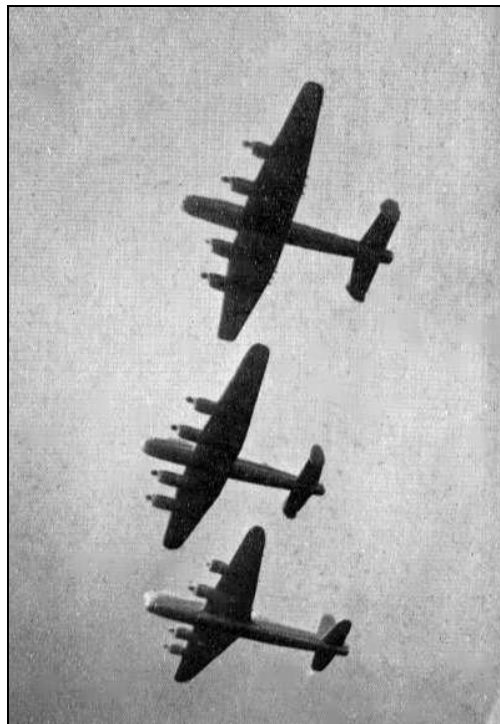
Sabotage, jernbane ved Nybo. Herning Bladet, 1/5 1985. Resultater af våbenleverancen fra England.

Stirling RAF fly foretager nedkastning af containere med våben, ammunition og sprængmidler. I august måned 1944 fortsatte englænderne efter en længere pause nedkastningerne af våben til modstandsbevægelsen. Over 95 procent af de materielle forsyninger, som blev nedkastet over Danmark under hele krigen kom efter den tid.

SOE faldskærmsvinge.

De tre typer maskiner, der blev anvendt af RAF ved nedkastning af våben over Danmark.
Fra oven: Halifax, Lancaster og Stirling.

Mindesten ved Isenbjerg – rejst som minde over våbenmodtagelser, 4. maj 1995.

Kredsen af gamle frihedskæmpere var initiativtagere til rejsning af stenen. Fra venstre: P.A. Christensen, Jerup. Jens Jakobsen, Isenvad. Arne Gravlund, Kølke. Johan Züllov, Ikast. Hans Karl Rødtne Nielsen, Rødovre. Stenen er rejst til minde over våbenmodtagelser fra engelske fly i de to sidste år af krigen. Modtagepladserne var ved Isenbjerg, Vilsterbjerg og Kjærshovedgård. Pladsnumre og antal modtagelser fremgår af foranstående liste med modtagepladser inden for Distrikt Herning, som Ikast hørte ind under.

Danmark var inddelt i 6-7 modstandsregioner med hver sin ledelse under Frihedsrådet, der fungerede som centralledelse med hovedsæde i København. Regionerne var underinddelt i modstandsdistrikter. Våbenmodtagelsen var organiseret inden for landsdelene. Således var denne modstandsfunktion for Jyllands vedkommende organiseret og ledet af den kendte modstandsmand, Jens Toldstrup. Hvert modstandsdistrikt havde udpeget egnede steder for modtagelse af våben. Hver plads havde et nummer samt et kodenavn.

Over den engelske radio, BBC, sendte den hemmelige sabotage- og våbenorganisation SOE (Special Operations Executive) i London i aftenudsendelserne en række hilsener eller særmeldinger til kodenavne, der efter Toldstrups styring af våbenmodtagelsen, dækkede de forskellige modtagepladser. Se f.eks. pladslisten med navnene: "Anette", "Abraham", "Ejnar", "Marius", "Marlene" og "Ingolf" der var dæknævne for de modtagepladser, som modstandsfolkene i Ikast skulle passe.

En hilsen/særmelding til "Marius" betød, at der den samme aften ville komme en sending våben til pladsen ved Vilsterbjerg, som hørte under folkene i Ikast. Den ansvarlige modtagegruppe havde lyttet til meldingen. Folkene rykkede ud, og operationen forløb efter de forskrifter, der på forhånd var givet.

Ikast havde som anført tre modtagepladser. Her blev der i alt modtaget 84 containere med hver 150 kg våben, ammunition, sprængstoffer, uniformer, bil- og cykeldæk, radioudstyr – og lidt tobakssager. Efter en vellykket nedkastning og modtagelse hentede vognmænd fra egnen de nedkastede containere, som blev transporteret til midlertidig opbevaring hos omkringboende landmænd. Senere blev materiellet flyttet til andre gemmesteder, hvor modstandsfolkene foretog udpakning og sortering af godset. Derefter blev de mange våben rensat og eventuel afprøvet. Alt sammen var det et større arbejde, som foregik i dybeste hemmelighed.

På et tidspunkt blev ammunition, våben og sprængmidler i hemmelighed flyttet til modstandsdistriktets depoter, hvorfra en fordeling til de forskellige grupper kunne foregå. Sabotagegrupperne blev herfra forsynet med de sprængstoffer og andet, som skulle anvendes til jernbanesabotage og anden sabotage på egnen.